

PAPP Mária

· a székelykevei Szalmaszál Művelődési Egyesület elnöke

· marikapapp72@gmail.com

SZÉKELYKEVEI LAKODALMI SZOKÁSOK

Adatközlés

Wedding Customs from Skorenovac

Data Collection

Svadbeni običaji iz Skorenovca

Prikupljanje podataka

Idén az al-dunai bukovinai székelység idetelepedésének 135 évét ünnepli. Történelmünket ismerve tudjuk, hogy őseink a madéfalvi veszedelem után Moldvába menekültek, majd Bukovinában telepedtek le. Az ott eltöltött évszázad után, a nehéz megélhetés miatt, az Al-Dunára telepítették őket. Székelykeve ennek a telepítésnek a folyamatában jött létre. Munkámban, amely a saját, illetve a székelykevei emberek emlékei alapján készült, a *székeli lakodalmat* szeretném bemutatni. Írásom alapját a szabadkai néptáncoktató-képzésre 1995-ben készített diplomamunkám alkotja, amikor a székelykevei lakodalmi szokásokat kíséreltem meg lejegyezni több adatközlő elbeszélése alapján. Már ekkor felhasználtam saját emlékeimet is, ugyanis *leánkakoromban* érdekeltek a lakodalmi szokások, és mint ahogy minden akkori *székeli leánkacska*, a lakodalmak minden napját végigkísértem. Emellett az 1993. évi saját lakodalmam emlékeit is lejegyeztem.

Gyűjtésem folyamán adatközlőim egy része a második világháború előtti lakodalmi szokásokról mesélt, többségük viszont az ezt követő időszak, a 20. század második felének lakodalmairól beszélt. Ekkor a faluban élő etnikumok lakodalmi szokásai összeolvadtak, és kialakult egy egyedi, szokásokban gazdag lakodalom, amelyet a falubeliek *székeli lakodalomnak* neveznek. Ez a népszokás ebben a formában az 1980-as, 1990-es években élte virágkorát, majd a 2000-es évek folyamán ismét alakult, szokásokban szegényedett. Írásomban elsősorban a legszínesebb lakodalmakról beszélek, ugyanis jómagam is ezeket éltem át. Ezért munkámat visszaemlékezésnek is tekinthetjük, írásom módja és stílusa is ezt hangsúlyozza.

Kulcsszavak: népszokások, emberélet fordulói, lakodalom, al-dunai székelyek

ELJEGYZÉS

Székelykevéen németek, bolgárok, szerbek, bukovinai székely magyarok (a faluban úgynevezett csángók) és palóc magyarok élnek. A falu telepítésétől az 1940-es évekig ezek a népcsoportok békésen megvoltak egymás mellett, tisztelve egymás szokásait, hagyományait. A templomban németül, bolgáruul, magyarul egyaránt voltak misék. A szórakozóhelyek a faluban több helyen szerveződtek, mindenki kellett tudja, hol a helye, a palóc magyarok gazdagabb családoknak számítottak, úgyszintén a németek, ők a *Wintergörchs*-féle kocsmában szervezték a mulatságokat (a mostani Művelődési Otthon). A csángók és a bolgárok szegényebb családok voltak, az övék volt a Bokros-féle kocsmá.

Székelykevéen a második világháborúig általában csak a gazdagabb családok fiúgyermekei jártak iskolába. A lánygyermek nem tanult. Amint felcseperedtek, mosni, főzni, varrni, földet mázolni kellett tudniuk. Mivel akkoriban sok volt a gyermek, az idősebb leánygyermek vigyázták a fiatalabb testvérüket, így az anyaszerepre is korán felkészültek. A szegényebb családoknál a 14–15 éves lányokat szolgáltni küldték cselédlányoknak Szendrővára, Pancsovára, Belgrádba, ahol pénzt kerestek. Ezzel segítették a szülőket, de egyben jó tapasztalatszerzés volt, hiszen a nagyságától megtanultak rendet, házvezetést, és sokan itt tanultak meg szerbül. Szunyog Anna adatközlőm szerint az a lány, aki szolgáltni volt a nagyvárosban, *kapósabb volt, szebb szemmel néztek rá*, ami azt jelentette, hogy hamarabb talált férjet.

Az 1940-es évekig a házaseslet megkezdésének legalkalmasabb ideje a fiúk esetében a 18–19, a lányok esetében pedig a 17–18 év volt. A második világháború után már a lánygyermek is mehetett iskolába, idővel kötelezővé vált az iskoláztatás nemcsak a jómódúaknak, hanem a szegényebeknek is. 1955 és 1960 között beindultak az inasiskolák és szakiskolák. A fiúk, lányok egyaránt *iskolázódhattak*, így a házasságkötésre való időszak is tolódott, a fiúknál 21–22., a lányoknál pedig 19–20. életévre.

Bárhogy volt is, akkor, ha a fiúk és a lányok elég érettnak érezték magukat a házasesletre, vagyis amikor kiszemelték a házastársukat, a fiú megkérte a lány kezét. Adatközlőim szerint *ez nem hosszú szórakozás után történt, mert nem volt mit várni, vagy tetszettek egymásnak, vagy nem, egy mosoly, kacsintás, kézszorítás, ha édesanya engedi, csók a kiskapuban, és jöhet a lakodalom*. Egymáshoz bejárni nem volt illő, sem engedélyezett, majd csak eljegyzés után.

A faluban az élet saját rendje-módja szerint zajlott, és mindez így jó is lett volna, ha nem történik meg, hogy egy csángó fiú palóc lányba lett szerelmes, vagy a bolgár fiú magyar lányra tekintett. A keveredés a népcso-

portok között nagy botrányt jelentett, sőt szégyent. Ha ilyesmi történt, a szülők mindent megtettek, hogy ezt a vegyes házasságot megakadályozzák. Ha mégse sikerült, a fiúnak meg kellett szoktatnia a lányt, eljegyzés és lakodalom nélkül. Legtöbb esetben a szülők az anyagi segítséget is megvonták tőlük. Korsos Margit néni adatközlőm ezt így mondta: *meg kell, hogy süjének saját zsírjukban.*

A lány kikérése és az eljegyzés közötti idő nem lehetett 1–2 hónapnál hosszabb időszak. Sőt, a lakodalomra kitűzött időpont sem tolódhatott el 6 hónapnál tovább. Adatközlőim szerint ez nem tesz jót a házaseletnek, hogy miért, erre választ nem tudtak adni, de ehhez tartották magukat. A lakodalom időpontját csak akkor halasztották el, ha közeli haláleset történt a családban.

A második világháború után sok minden változott a falunkban. A testvériség–egység meghozta itt is azt a szabadságot, hogy bátran kacsinthatott a palóc a csángóra, a bolgár a palócra. Egymás szokásaiból merítve kialakult egy olyan gazdag leánykérési és lakodalmi szokás, amit mi székelykeveiek egyedinek tartunk.

A LAKODALOM

A lakodalmakat Székelykevéen „külön” szervezték. A vőlegény és a menyasszony szülei is a saját házuknál szerveztek mindent: a levestésza-készítést, hívogatást, az egész heti készülődést, a lakodalom napján a násznép is a háznál gyülekezett. Az 1960-as évek után a szülői ház helyett termek lettek bérelve, és ezt is lakodalmas háznak nevezik. Mert József és Mert Anna adatközlőim szerint volt egy időszak, amikor a vacsora a családi háznál történt, utána pedig mindkét család egy közös terembe ment mulatozni. Érdekes módon a terem közös volt, de *az ital két helyen szolgáltatódott*, azaz minden vendég a saját házigazdájánál töltötte a poharát.

A székelykevei lakodalmat a sok vonulás jellemzi. Szombaton 13 órakor kezdődött a gyülekezés, 14 órakor mentek a násznagyokért, mikor visszaértek, a menyasszonyos háztól vitték a vőlegénynek a vőlegényinget, utána a vőlegényes háztól indultak a menyasszonyért, és közösen mentek az esküvőre. Esküvő után a násznép szétvált, a menyasszony és a vőlegény is a saját lakodalmas házához ment vissza. Vacsora előtt a vőlegény a násznép kíséretében eljött a menyasszonyért, és elvezette a vőlegényes házhoz. Reggel a menyasszonyos háztól jöttek elkontyolni a menyasszonyt. Minden alkalommal kettes-hármas sorban vonult a násznép az utcákon, végig nagy figyelmet fordítva arra, hogy azon az utcán, amelyiken egyszer végigvonultak, nem szabad visszafelé jönni. Az esküvő előtt sem a vőlegénynek, sem a

menyasszonynak nem volt szabad a templom előtt elsétálnia. Ha véletlenül egy nap több lakodalom volt a faluban, nagy figyelmet kellett fordítani arra, hogy a két lakodalmas menet ne találkozzon. Hogy miért volt ez így, több adatközlőm azt felelte: *balszerencsét hoz, ha visszamész egy úton*. Ha mindezeket a szabályokat betartották, a falu majd minden utcáján végig kellett hogy vonuljon a násznép.

Még egy hiedelemről tudunk, ami a lakodalmi menethez kapcsolódott: *A menyasszonynak és a vőlegénynek sem szabad visszafele nézni, amikor a házból kilépnek, sem míg a menetben mennek*.

Elöl a *vőfények* haladnak összekapaszkodva, hangos énekszóval, szokásos énekekkel. Már kiskoruktól tanulták a fiúgyermek a *vőfényénekeket*, így tudták az énekek sorrendjét. Utánuk a menyasszony vagy vőlegény haladt, majd a násznagyok, rokonok, a végén a zenészek következtek, és a házigazda, vagyis a szülők zárták a sort. Ők csak az esküvőre mentek a násznéppel, különben a lakodalmas háznál tartózkodtak, fogadták a vendégeket.

Régebben az egész lakodalmat *segítségből vezették le*. Testvérek, rokonok, szomszédok, komák segítettek a lakodalom szervezésében, az első naptól (tésztacsinálás) az utolsóig (visszavágó). Ez közel egy hónapig tartott. A résztvevők a házigazda rendelkezésére ajánlották fel a segítségüket, nagy örömmel, mert ez jó szórakozásnak számított. Természetesen úgy tartották, hogy *a kölcsön pohár visszajár, ha segíték, majd ő is visszasegít, amikor nekem kell*. Nagy szegénység volt, de egy lakodalomra mindig tellett, mert voltak, akik segítettek. A kanáltól kezdve az asztalig, a székek, a tyúkok, a pálinka, a kalácsba való is *essze volt hordva*. Így még a legszegényebb ember is csinálhatott lakodalmat. Minél szegényebb volt, több segítségre volt szüksége, így több személyt kellett meghívjon. Adatközlőim emlékeznek olyan esetre is, mikor a két lakodalmas háznál összesen 750 személyt számláltak. Ez így működött a 2000-es évekig, amikor a szokásainkból el-elhagytunk. Mind kevesebb és kevesebb volt a segítség az ilyen hosszú lakodalom készítéséhez. Az emberek többségének munkahelye van, ahol nem lehet bármikor szabadnapot kapni, és ha nem segít, neki se fog senki segíteni. Így a levestésztát, *kalácsokat* (süteményeket), tortát készen megvásárolják, a vacsorát megrendelik kiszolgálókkal együtt, a teremdíszítésre is külön embert fogadnak. Ezt persze mind ki kell fizetni. Mondják is: *mikor esszeszámoljuk személyenként ez mennyi, húha, ezt a rokont már nem is fontos meghívni, úgy sem találkoztunk rég, meg az a testvér nem is köszön, minek hívjam*. Észre sem vesszük, és a szokásainkat kezdjük elveszteni, és nemcsak azt, hanem elidegenedünk egymástól, nem ismerjük rokonainkat, gyermekeink csak akkor ismerik meg a rokonaikat, mikor a szülő figyelmezteti, hogy nem szabad megszeresd ezt a fiút, mert második unokatestvéred.

LEVESTÉSZTA-KÉSZÍTÉS (TÉSZTACSINÁLÁS)

A levestészta készítését, a *tésztacsinálást* három héttel a lakodalmom előtt szervezték meg külön a *vőlegényháznál* és külön a menyasszonyos háznál. Mindkét gazdasszony nagy buzgósággal készült erre az eseményre, hiszen ez teljesen az ő feladata és felelőssége volt. A férfiak itt nem voltak kíváncsiak. A szobák gondosan ki voltak takarítva, a felesleges tárgyaktól megszabadítva, az ágyak, asztalok, székek fehér asztalterítővel letakarva, mert erre került a friss tészta.

Egy héttel az esemény előtt már a gazdasszony hívogatott *tésztacsinálásra*. A meghívottak a szomszédasszonyok, lánytestvérek, barátnők, komaasszonyok. A kereszt-komaasszonynak illett tojást hoznia, de a hozzávaló anyag nagy részét a gazdasszonynak kellett beszereznie. Régebben kézzel gyúrták, nyújtották, vagdalták a levestésztát, amióta feltalálták a tésztagépet, az asszonyok ezt magukkal hozták, és azzal dolgoztak.

Vasárnap 14 órakor volt a kezdés ideje. Minden asszony igyekezett pontosan odaérni, hozott magával egy kötőt, nyújtófát, tésztagépet. Általában mindenki tudta, mi a dolga, vagyis ki mit tud a legjobban csinálni, azt csinálta. Így hát azok az asszonyok, akik jók a tésztagyúrásban, gyorsan hozzá is fogtak. Nem volt mindegy, hány tojásból gyúrták a tésztát. Több tojásból kellett hogy készüljön a levestészta, az pedig, hogy hányból készült a tészta, a faluban téma volt a lakodalmomig. Szólt a zene a rádióból, később magnóról, *a pálinkacska is megadi a magáét, kacagás, kis pletykálgodás, de csak úgy pereg a munka az ügyes kezű asszonyság keze alatt*. Egyik asztalnál nyújtották a tésztát, hosszú *nyújtófára* sorakoztatva hordták a leterített ágyakra szárítani, ahogy száradt, úgy hordták a másik asztalhoz, ahol vágták.

Székelykevéen a lakodalmas tészta a 90-es évekig a *zabszem* tészta volt. A zabszem tésztát nem tudta mindenki vágni, ezért figyelték erre: *mert bizony a lakodalmomban a levesestálba bele lett nézve, és ha nem voltak egyforma zabszemek, volt miről beszéljen a nép*.

A tészta száradásától függött a munka menete, ezért *ha lassabban száradott, sűrűbben kellett leülni pihenni*. A gazdasszony kaláccsal, itókával kínálhatta a fehérnépet, így biza igen jó kedvvel fejeződött sokszor be a tésztacsinálás.

NYOSZOLYÚLÁNYOK, VŐFÉNYEK HÍVOGATÁSA

A *nyoszolyúkat, vőfényeket* vasárnap, két héttel a lakodalmom előtt szokás meghívni. A menyasszony saját rokonságából a lányokat, legényeket, a vő-

legény a sajátját, persze ki-ki a saját lakodalmas házához. Ekkor osztották ki a fiatalok között a szerepeket is.

A legközelebbi legénytestvér lett a *fővőfény*, ő vezette fel verssel a vacsora egyes fogásait, valamint a lányos ház oldaláról kísérte a menyasszonyt a nászmenetben. Ezt a feladatot a vőlegénynél a legidősebb, nem házias lánytestvér végezte el. A násznagybokrétát a fiatalabb lánytestvér vitte a hozzá tartozó verset elmondva, valamint ő vezette a násznagyot az esküvőig. A háznál lévő délutáni búcsúztatót a vőlegény unokatestvére *verselte*. A vőlegényinghez kapcsolódó lakodalmi verset a menyasszony lánytestvére szavalta el. Az esti búcsúztatót a vőlegény egyik unokatestvér *vőfénye* mondta el.

A hívogatás ezekkel a szavakkal történt: *Szeretettel meghívlak vőfénynek (nyoszolyúnak) a lakodalomba, amely 1993. augusztus 7-én lesz megtartva. Hívhatsz magadnak párt, vagy válasszuk-e mi neked?*

Az 1990-es évekig az volt a szokás, hogy mindenki magának hívott párt, saját szeretőjét, aki nem biztos, hogy a hivatalos vendégek közé tartozott. Ez legtöbbször a szakácsnéknak jelentett gondot, mert a meghívott vendégek létszáma még 10–20 személlyel több lett.

A *nyoszolyúlányoknak* az volt a feladata, hogy két bokrétát készíttessenek maguknak és a *vőfénypárjuknak*. A bokrétát a lakodalomban feltűzték a *vőfénynek* a mellére, a *lánypárjuknak* pedig a hajába helyezték. Szokás szerint ezért pénzt adott a *vőfény*. A bokrétát sokáig Szócs Vera néninél lehetett rendelni, ő maga készítette. A bokrétához krepp-papírt használtak, rózsákat formáltak, fehér, rózsaszín vagy kék virágot zöld szárral. A második világháború után nemzetiszín szalaggal díszített rozmaringág váltotta fel. A násznép és a vőlegény bokrétája pedig fehér selyemből volt. A lakodalom hetén a *nyoszolyúlányok* esténként összegyűltek, és bokrétákat készítettek a vendégek részére. A bokréta egy rozmaringág volt szalaggal átkötve. Ugyanúgy a teremdíszeket is ekkor készítették: krepp-papírt több színben kétujjnyira összevágva, harmonikába hajtogatva. Az 1990-es évek közepén a bokrétákat és a teremdíszeket vásárolt termékek váltották fel.

Ezenkívül a *nyoszolyúlány* feladata volt még a kötők beszerzése. A *nyoszolyúkötőket* az édesanyák már lánygyermekük kiskorától készítették. A kötényeket az 1980-as évekig az anyák többnyire maguk varrták, utána falubeli szakavatott személlyel készítették. Fehér anyagra kalocsai, varrottas vagy fehér slingelés mintáit hímeztettek. A kötőknek párban kellett lenniük. A lány kötőjének volt felső része, a fiúénak már nem volt kötelező. A kötőket a lány a vacsora előtt kötötte fel a *vőfénypárjának* és magának, majd ebben hordták ki a vacsorát. A kötőket a vacsora tálalásakor megcsodálták a vendégek, gyakran kommentálták, ha nem volt *teljes pontossággal kikeményítve, kivasalva, rendbe téve*.

A vőfénynek meghívott legénynek az volt a feladata, hogy a vőlegény rendelkezésére álljon. A *lakodalom hetin*, amikor a legtöbb munka volt, a vőfények az idősebb férfiak mellett – akik a dolog nehezebb részét végezték –, segítkeztek. Feladatuk: *vidd ide ezt, tedd oda azt, szaladj gyorsan oda!*

Pénteken volt a vőfényeknek legtöbb dolguk. A székeket, asztalokat, tányérokat, villa, kés, mindent össze kellett hordani, a faluból. Általában ez lovas szekerekkel történt, később traktorokkal. Nagyon szép látvány volt, mert a felpakolt szekereken hangosan énekeltek a vőfények lakodalmas énekeket, a falu népe pedig kigyűlt a ház elé és üdvözölte őket.

A kapudíszítés is a vőfények dolga volt. Zöld borostyánágakból koszorút fontak, és krepp-papírból készített szalaggal tekerték körül. A kapu közepén Isten hozott kedves vendég felirat állt.

HÍVOGATÁS

A hívogatás egy héttel megelőzte a lakodalmat. Ezt a feladatot a vőfények végezték színes szalagokkal díszített kisebb bot, úgynevezett vőfénypálca és egy zöld ágakkal és szalagokkal díszített üveg bor segítségével.

A vőfények vasárnap reggel gyülekeztek a lakodalmas háznál. A házigazda párba osztotta szét őket, és utcák szerint kiosztotta a meghívókat. A fővőfénynek volt megadva az a tisztelet, hogy a násznagyokat meghívja, oda mentek legelőször. A többi vőfény is elindult meghívni a vendégeket, ezekkel a szavakkal: *Dicsértessék a Jézus Krisztust! Szeretettel meghívjuk Önt kedves családjával együtt Papp Péter és Dani Mária esküvőjére, melyet augusztus 7-én tartanak a Szent István-templomban. Gyülekezés a kaszinóban 13 órakor.*

A meghívást követően öntöttek egy pohár bort, koccintottak, kiitták a bort, a házigazda rendszerint megkérdezte, leülnek-e megpihenni, és megkínálta még egy itallal őket, amit a vőfények kedvük szerint elfogadtak. Továbbindulás előtt a házigazda utánatöltött a borosüvegbe a saját borából, nem mehettek félig üres borosüveggel a következő házhoz.

A menyasszony és a vőlegény házához is vittek meghívót, vagyis a nászokat is meg kellett hívni a lakodalomba. Adatközlőim egy újabb, az 1980-as években, a lakodalmi szokások fénykorában kialakult szokásról is meséltek: *A vőfényeknek itt el kell lopniuk valamélyen tárgyat, erről a háznépe tud és féltve öröz mindent. Bolondozás, nevetés, jó hangulat keletkezik. Pirkov Mari néni olyan esetről is mesélt: Nem tudtak sehogy se a házból ellopni semmit, a vőfények így induláskor leakasztották a kiskaput, és azt vitték el.*

A rokonok, barátok és szomszédok mellett a lakodalomba illett meghívni az előttük esküdött és a következő esküvőre bejelentett párt is.

Délután kettő és három körül minden *vőfény* befejezte a hívogatást és visszaért a lakodalmas házhoz, ahol visszaadták azokat a meghívókat, ahol a háziakat nem találtak otthon. Megtörtént az is, hogy a *vőfények* nagyon berúgtak útközben, és elszórták a meghívókat. Az így keletkezett keveredés nehezen tisztázódott, mert a vendég várta a meghívót, a házigazda úgy gondolta, minden rendben van, viszont a vendég nem jött el a *jelenkezőbe*, és meg is volt sértődve. A keveredés többnyire a hét folyamán tisztázódott, de előfordult, hogy csak a lakodalom elteltével jöttek rá, hogy hol volt a hiba. Olyan esetet is meséltek, hogy a házigazda nem akart valakit meghívni, az viszont számított a meghívásra, így szaladt a *jelenkezőbe*, azzal, hogy a *vőfények* biztos elszórták a meghívót. Mit is volt mást mondaniuk a házigazdáknak mint: *Jaj, hát ilyesmit, bocsánatot kérünk, itt egy másik meghívó.*

A lakodalmas háznál vasárnapi ebéddel várták a *vőfényeket* a legközelebbi rokonokkal, édestestvérekkel, nagyszülőkkel, komákkal, illetve nász-nagyokkal együtt. A nász-nagyok ekkor már a *jelenkezővel*, azaz teli kosárral jöttek, mert nekik illik elsőnek jelentkezni. Erre az eseményre is összeverődik 40–50 személy, s ha már így volt, akkor zenészt is fogadtak legtöbbször. Estig tartott a mulatás.

A LAKODALOM HETE ÉS A JELENKEZÉS

Menyünk jelenkezni! Visszük a jelenkezőt! – ez a két mondat jelentette azt, hogy a meghívott család elfogadta a meghívást, és a lakodalomba el szeretne menni, azaz jelentkezik a házigazdánál, és *jelenkezési kosarat* visz. A *jelenkező* tartalma általában sütemények alapanyaga, azaz *kalácsbaváló*: liszt, cukor, tojás, *oblatni* (nápolyi lap), puding, margarin, kókuszliszt, csokoládé stb. A közelebbi hozzátartozóknak illetett több mindent a kosárba tenni, így só, rizs, zsír stb. is került bele.

Hétfőn kezdődött a *jelenkezés*, és csütörtökig tartott. Pénteken már hiába hozták a *jelenkezőt*, mert a kalácsok (sütemények) meg voltak sütve. Ritka volt, hogy valaki a meghívottak közül nem jelentkezett, de ha mégis valami miatt nem tette ezt meg, akkor is jöhetett a lakodalomba, csakhogy nagyobb ajándékkal.

Tehát eljön a lakodalom hete. Legtöbb gazda ettől a héttől jobban fél, mint a lakodalom napjától.

A házigazdáknak erre a hétre a segítők részére be kell készíteni elég enni- és innivalót. A gazdasszony kalácsokat (süteményeket) készített, mert a *jelenkezőket* is meg kellett kínálni. Az ő szerepe az, hogy fogadja, kikísérje a vendégeket, ha örömanya (vőlegény édesanyja), mosolyogjon, csujogasson, mulasson, ha pedig siratóánya (menyasszony édesanyja), akkor nem illet

nagy örömet kifejeznie. A munka legnagyobb részét ilyenkor az édestestvérek, sógorok, sógornők vállalták, ők voltak a fő felelősök, beosztották a munkát, elsőnek érkeztek és utolsónak mentek haza. A főszakácsnő szintén ott volt egész héten, tudásával, tapasztalatával irányította a munkát.

HÉTFŐ

Ezen a napon volt a legtöbbször a *disznyóvágás*, mert az egész heti segítőknek kell valamit az asztalra tenni. Két disznó volt levágva, egyik majdnem elfogyott a készítés hetén, a másik a lakodalomra maradt. A férfinép reggel korán leszúrta a disznókat, *pergelte*, boncolta, szabdalta, míg az asszonyság sürgött-forgott körülöttük. Nélkülözhetetlen volt a meleg pálinka (pörkölt cukros pálinka), ami nemcsak felmelegíti a férfinépet, hanem jó kedvet is ad. Délutánra kész is lett minden: hurka, sajt, abált szalonna, *tepertyű*, ezeket reggelinél szolgálták fel a segítségnek. Elkészült az ebédekhez való menü is egész hétre, általában krumplipaprikás, töltött káposzta vagy paprika.

A *disznyóvágás* legtöbb esetben *danolással* fejeződött be.

KEDD

Az asszonyok kedden kezdték a kalácssütést. Az 1970-es évekig, míg nem volt mindenhol hűtőszekrény, nem készítettek nagyon vajas, soktojásos kalácsot, így ezek elállhattak szombatig. Kedden inkább előkészületeket végeztek, míg szerdán sütötték a lapokat, csütörtökön keverték a krémeket, verték a habot. Ha sok volt a segítség, akkor beosztották egymás között, ki jön délelőtt, ki délután, hiszen az otthoni munkát sem lehetett elhanyagolni. Pirkov Mari néni, aki sok éven keresztül szakácsnő volt a lakodalmakban, a következő kalácsokat sorolta a legkedvesebb lakodalmi süteményekként: *...reformtorta, griliástorta, linzer, darázsűszek, zserbó, barack, emlékszem, volt olyan lakodalom, ahol 21 fajta kalácsot sütötünk* – mesélte.

SZERDA, CSÜTÖRTÖK

Szerdán és csütörtökön folytatódott a kalácsok körüli munka: a tortalapok sütése és kenése. Nagy *vajlingokban* verték az asszonyok a habot. Habverővel két asszony egyszerre egy *vajling* felett dolgozott, versenyeztek és nevetgéltek: *lássuk csak, ki tudja jobban kiverni*.

A lakodalmi előkészületek jó alkalmak voltak arra, hogy sok dolgot eltanuljon egy fiatal menyecske a tapasztaltabb asszonyoktól. Ilyen volt a lapok

nyújtása is. Volt, aki szívesen segített, tanított, de volt, aki alig várta, hogy kinevesse vagy pletykára vegye a tapasztalatlanabb menyecskéket.

PÉNTEK

Pénteken nagy volt a sürgés-forgás, legtöbb munka ilyenkor volt, amelyek már kora reggel megkezdődtek.

Tyúkok károghatását lehetett hallani a lakodalmas ház környékén. Az asszonyok mindenfelől tyúkkal és kakással a kezükben érkeztek. A közeli rokonoknak (násznagyné, testvér) kakast illett hozniuk. Az volt a szokás, hogy a tyúkokat és kakasokat jól megkárogtatták, erről jósoltak az örömanynának: ha nagyon károgtak a tyúkok, az azt jelentette, hogy *jó nagyszájú lesz a menyecske*. Ha pedig nem károgtak, *csendes lesz a menyecske*. Ha a kakasok voltak hangosabbak: *lássátok, a férfi lesz az úr a házba* – mondták.

Akinek csak volt, vagy tehetett, hozott tyúkot a levesbe, így a szakácsnők azt mesélték, hogy volt, amikor 30 tyúkból is főtt a lakodalmas leves.

Pénteken sokan megjelentek segíteni, az asszonyok egy része tyúkvágáshoz kezdett, a többi a szármát tekerte. Amikor ez kész lett, a kalácsokat kellett *esszevágni*. A fölívágot kalácsot *kaszli* (szekrény)fiókokba rakták. Valamikor nem volt láda, doboz, így hát aki tehetett, kipakolta a saját *kaszli*fiókját, és a lakodalmas ház rendelkezésére bocsátotta. *Vőfények* fát vágtak, kaput díszítettek, *hordták esze a székeket, asztalokat*. Nyoszolyulányok díszítették a lakodalmas házat, fejezték be a bokréták készítését.

Siratóest

Pénteken, a lakodalom előestéjén volt a siratóest. Azért nevezték siratóestnek, mert utolsó este volt, amelyet a menyasszony lányként tölt el, és utolsó éjjel aludt otthon. Ezen az estén pakolták össze egy ládába – majd az 1990-es években már kofferbe – a lány *stafirját* (párna, *donyha*, paplan, hímzett kézimunkák), amit az édesanya a lányának gyermekkorától kezdve készített. A lánytársak ezt az estét a menyasszonnyal töltötték.

A vőlegényes háznál, gondolván arra, hogy a siratóesten a menyasszony elszomorodhat és meggondolhatja magát, különféle csalafintaságokat találtak ki, és elmentek szórakoztatni a menyasszonyt. A *vőfények* felöltöztettek egy férfit cigányasszonynak, egyet orvosnak, majd az egybegyűlt vendégsereggel nagy lármával és zenével a menyasszonyos házhoz mentek. Előhívták a menyasszonyt, hogy a cigányasszony vesse meg a kártyát, és hadd jósolják meg a jövőjét. Persze a jóslatot a cigányasszony jól megkerékítette, kicifrázta, amin a vendégsereg jól szórakozott.

A cigányasszony után sorra került az orvos is, hogy megvizsgálja, szűz-e a menyasszony. Ezt persze a menyasszony vendégei nem engedélyezték. Ebből is humoros jelenet, sőt gyakran még kergetőzést is lett. Végül a lány barátnői tanúskodtak arról, hogy szűz a menyasszony. Ilyenkor a *vőfények* próbálkoztak azzal is, hogy megszöktessék, illetve ellopják a menyasszonyt.

SZOMBAT, A LAKODALOM NAPJA

Szombaton, a lakodalom napján nagy volt az izgalom. A közeli rokonság már kora reggeltől a lakodalmas háznál segédkezett, az utolsó előkészületeket is annak rendje-módja szerint el kellett végezni. Az asszonyok begyúrták a tésztát a kifliknek, mert az első, amit az asztalokra tesznek a lakodalomban, az elmaradhatatlan jó házi kifli. Régebben mákos és diós rúd is volt mellette. A férfiak kihordták a terembe a szükséges dolgokat, ők terítették meg az asztalokat, a *nyoszolyúk*, *vőfények* díszítették a termet. A szakácsnők megkezdtek a leves főzését.

A násznép 13 órától kezdett gyülekezni. Ekkor a zenészek már muzsikáltak. A legközelebbi rokonok, testvérek jöttek elsőként. Az ajtónál a vendégeket a házigazda várta a kis *nyoszolyulányokkal* együtt, akiknek a feladata az volt, hogy a bokrétákat feltűzzék. Ez a tevékenység nagy megtiszteltetés és öröm volt a gyerekek számára. A vendégek a bokrétáért pénzt adtak.

A násznép 14 óra körül ment a násznagyokért. A vőlegény meg a szülők a lakodalmas háznál maradtak. A násznagybokrétákat egy szép csipkével letakart tálcára helyezték. Elöl mentek énekszóval a *vőfények*, utánuk a *nyoszolyú*, akit előre kiszemeltek a násznagybokréták vitelére, majd a násznép és a zenészek. A násznagyok kaláccsal meg itallal, leginkább borral várták a násznépet, meghallgatták a verset, amely a násznagyoknak szólt:

*Csitt, csitt, csendesség, Jézus neve dicsértessék!
Tisztelt násznagy uram, hogy vannak, mint vannak,
hogy szolgál az egészség, van-e a házba csend és békesség?
Éljen!*

*Ma hajnalban, alighogy felébredtünk,
szép számban össze is gyülekeztünk,
násznagy urunk hajlékába érkeztünk.
Éljen!*

*Násznagy urunk, volna egy kérésünk,
ha meg nem vetné a mi szívességünket,
mert mi sokat áztunk-fáztunk, fáradoztunk,
míg e szép bokrétára rátaláltunk.
Éljen!*

*Násznagy uram, ha megengedné,
e szép bokrétát a mellére tűzni,
a menyegzős házhoz menni,
onnan pedig menyasszonyunkat s vőlegényünket az esküvőre elkísérni.
Ámen. Húzd rá!*

A vers elmondása után a nyoszolyók elvezetik a násznagyokat a lakodalmas házhoz. Ezt követően a menyasszony lánytestvérének a feladata, hogy nyoszolyólányként elvigye a vőlegény részére a menyasszony ajándékát: fényes, csipkével letakart tálcára helyezett vőlegényinget, nyakkendőt és a bokrétát. Az ajándékot a következő verssel adta át:

*Csitt, csitt, csendesség, Jézus neve dicsértessék!
Tisztelt násznagy uram, hogy vannak, mint vannak,
hogy szolgál az egészség, van-e a házba csend és békesség?
Éljen!*

*Beléptem e háznak ajtaján,
melynek piros rózsza nyílik ablakán.
Éljen!*

*Örülök és örvendek,
hogy ily bátran átléptem e háznak küszöbét,
de nem a magam erejéből, hanem az Isten kegyelméből.
Éljen!*

*Először dicsérem az Atyaistent, aki minket megteremtett,
másodszor a Fiúistent, aki minket megváltott,
harmadszor a Szentlelket, aki minket megszentelt,
negyedszer a Szentháromságot, aki elrendelte a szent házasságot,
ötödszor a ház urát és asszonyát,
de főképpen a principális násznagyát.
Éljen!*

*Messziről jöttünk Siának völgyéből,
szép menyasszonyunk szíve küldetéből,
mert nem felejtette el a múltkori jegyet,
mely kendő és gyűrű által összekötöttek.
Éljen!*

*Násznagy urat kérem, hívassa be vőlegény urunkat,
hadd tűzzem fel neki a pici bokkrétát,
szép menyasszonyunk szíve ajándékát.
Éljen!*

*Itt van, násznagy uram, az asztalra teszem,
kezem összeteszem, szemem az égre függesztem,
onnan kérek áldást a víg menyegzőre
és a zengő legényekre.
Éljen!*

*Násznagy uram, ha meg nem sérteném,
egy pohár bor koccintásra kérem,
én iszom a bort, maga meg a vizet,
én járom a táncot, maga meg csak fizet.
Éljen!*

*Köszönöm, nem iszom, félek, hogy berúgok,
vőlegény urunkkal táncolni akarok.
Éljen!*

*Násznagy urunkat arra kérem, húzasson egy rövidke csárdást,
hogy vőlegény urunkkal én járjam el az első nótát,
hogy piciny cipőm sarkát haza ne vihessem,
a víg menyegzőre én kérem az áldást!
Éljen!*

*Versemnek vége, tovább már nem beszélek.
Dicsértessék az Úr Jézus szent nevében!
Násznagy urunk, mondjon áment a végére!
Éljen! Amen! Húzd rá!*

A nyoszolyólány ezután eltáncolta a csárdást a vőlegénnyel, majd néhány ital után visszaindult a kíséretével a menyasszonyhoz.

A vőlegény időközben felvette az ajándékba kapott inget, és maga is elindult a leendő feleségéért. Ez idő alatt öltöztették a menyasszonyt, de nem ott-hon, hanem valamelyik szomszédban. Az öltözködésben a menyasszony lánytestvérei, barátnői és nagynénjei segítettek. Mikor a vőlegény a lányos házhoz ért, a szülők közölték, hogy nem adják olyan könnyen a lányukat, meg kell keresni, hogy hol van. A vőlegény *vőfélyei* elindultak *keresésbe* a szomszédokhoz. Mikor megtalálták a menyasszonyt, a szomszédok sem akarták könnyen odaadni. Így a *vőfélyek* bor, virág és csokoládé fejében kapták csak el őt. Mikor visszahozták a házhoz, következett a menyasszony délutáni búcsúztatója:

*Csitt, csitt, csendesség, Jézus neve dicsértessék!
Tisztelt násznép, halljunk egy pár búcsúsztót,
mielőtt itt hagyjuk e tisztelt hajlékot,
mert illő, mikor ilyen útra indulunk,
Isten és ember előtt beszámoljunk.
Éljen!*

*Kedves menyasszonyunk ily módon szólna,
ha szíve értelméből most szóhoz jutna.
Elmondom én, mit elméje gondol,
ily módon szólna, látom arcáról.
Éljen!*

*Örömmel riadt e szép reggel,
örömmel üdvözlöm ártatlan szívemmel,
de keblemet nagy bánat fogja el,
mert házasság útjára lépek fel.
Éljen!*

*Hosszú az én utam, merre most indulok,
azért, ó, Istenem, tehozzád fordulok,
s tőled buzgó szívvel kegyelmet esdeklek,
mert segílyt és áldást csak tőled nyerhetek.
Éljen!*

*Kérlek, el ne hagyj e nehéz sorsomba,
szent fiaddal együtt állj mellettem nyomba,
mert ma változik életem útja,
vagy sírig örömrre, vagy örökre búra.
Éljen!*

*Azért, ó, Istenem, el ne hagyj, légy velem,
bocsásd meg ellened elkövetett vétkem,
add, hogy legyen boldog az én páros életem,
édes Jézusom, maradj holtig velem.
Éljen!*

*Hozzátok fordulok, drága jó szüleim,
s kik jelen vagytok, rokonaim, testvéreim,
bocsássatok meg ti is az Isten nevében,
ha valaha is valamit vétettem nektek.
Éljen!*

*Kísérjetez ti is az Isten házába,
kérjétek az Istent értem imádkozva,
bő áldást adjon házasságomra.
Induljunk az Isten nevében,
e nehéz utamon vezéreljen az Isten!
Ámen! Húzd rá!*

A vers elmondása után indult a násznép az esküvőre. A menyasszonyt a legidősebb nőtlen férfitestvére vezette, míg a vőlegényt a lánytestvére. Elöl mentek a vőfélyek nagy énekszóval, utánuk a menyasszony, majd a vőlegény és végül a násznagy, násznép és a szülők.

Elsőként a polgári esküvőre került sor, ezt követte a templomi szertartás. A templomba a menyasszony és a vőlegény együtt léptek be. A régi *székeli* szokás szerint nem az apa vezette a menyasszonyt, a menyasszony a vőlegény jobbán vonult az oltárig. Régebben, amikor a *vőfényeknek* volt *vőfénypálcájuk*, a templom előtt felsorakoztak egymással szemben, összerakták a pálcáikat, alagutat képeztek, ami alatt az ifjú pár elhaladt a templomba menet.

A templomban a lakodalmat megelőzően három vasárnap kihirdették az esküvőt. Ez idő alatt az ifjú párnak jegyesoktatásra kellett járnia, majd az esküvő előtti napon gyónni mentek.

Az adatközlőim az esküvői szertartásról nem meséltek bővebben, de említettek egy szokást, amely szerint a menyasszony keresztanyja átköti szalaggal a menyasszonyt, ezzel áldást ad az esküvőre. Csipak Csaba székelykevei plébános ezt így magyarázta: *Régebben, a második világháború előtt, a Mária-lányok kötték fel a kék szalagot a menyasszonyra, ezzel búcsúzva a soraikból kilépő lánytól, és rózsaszínű szalagot kötték föl, aminek a jele, hogy asszony lett most már. Újabban is megmaradt ez a szokás, a bérmake-*

resztanya egyik színt, a keresztanya a másik színt, de van, aki fehér szalagot köt át. Az esküvői szertartás után az oltárt megkerülik előbb a menyasszony és a vőlegény, megcsókolják a feszületet, majd minden hívő, aki a templomban van, követi őket.

Az esküvő után a násznép szétvált, és mindenki a saját házához ment, majd ott vigadoztak vacsoráig. Mivel az esküvő után az új házaspár is szétvált, ezért egy idő után a vőlegény a menyasszonyért ment a vendégsereggel és zenészekkel együtt. Mikor beértek a lányos házhoz, ott már nagyban tartott a mulatás. A menyasszonyt körbevették a legközelebbi szerettei, úgy, hogy a vőlegénynek a szó szoros értelmében át kellett törnie magát a mulató seregen, hogy meg tudja közelíteni a feleségét. Ekkor hangzott el az esti búcsúztató:

*Csitt, csitt, csendesség, Jézus neve dicsérettessék!
Kedves vőlegényünk kéri násznagy urunkat,
hogy juttassa kezéhez kedves menyasszonyunkat,
mert ő magát sehol fel nem találja,
ha nincs mellette az ő kedves párja.
Éljen!*

*Kit a mai napon az oltárnál eljegyzett,
és hazamenet közben az úton elvesztett,
tehát engem bízott meg a dologban,
hogy juttassam kedves hajlékába.
Éljen!*

*Szűnjön meg most hegedűk zengése
és sarkantyúk csendülő pengése,
mert búcsúzásomnak most leszen kezdése,
s kérem, legyünk csendbe, míg leszen végzése.
Éljen!*

*Zengnek búcsú szavaim, hullanak könnyeim,
mert tőletek búcsúzó, drága jó szüleim,
felséges Úristen, a világ teremtője,
tekints le ezen jó és kedves szülőkre.
Éljen!*

*Most pedig hozzád fordulok, drága édesapám,
könyveimtől nézzed, mint borul el orcám,*

*de mielőtt apai házadból kilépek,
tőled térdre hullva bocsánatot kérek.
Éljen!*

*Bocsánatot kérek, ha megbántottalak,
jóságodért sokszor megszorítottalak,
kedves édesapám, feledd el ezeket,
s ezekért az Isten áldjon meg téged.
Éljen!*

*Hát hozzád mit szóljak, kedves édesanyám,
ki egykor voltál gondviselő dajkám,
tudom, hogy fáj anyai szívednek,
hogymost el kell válnak tőled.
Éljen!*

*Kedves édesanyám, tudom, hogy szeretted,
mint gyöngyvirágot ápoltál, neveltél.
Csak jóra tanítottál, a rossztól féltetted,
s most pedig szárnyaimra eresztetted.
Éljen!*

*Ezért mielőtt innen elindulok,
könnyes szemekkel kebledre borulok,
bocsánatot kérek, kedves édesanyám,
ha megbántottalak életem folytán.
Éljen!*

*Kedves testvéreim, most hozzátok szólok,
mielőtt tőletek is elbúcsúzok,
az ég áldása szálljon lelketekre,
oly bőven, mint a harmat a földre.
Éljen!*

*Kedves lánytársaim, kik eddig voltatok,
szép koszorútokból, íme, most kiválok,
s az Istentől nektek is minden jót kívánok,
adjon az Isten nektek is olyan szívet,
amely megért minden hű szerelmet.
Éljen!*

*Kedves jószívű alsó és felső szomszédok,
s kik jelen vagytok rokonok s barátok,
titeket is az Isten áldjon meg a földön.
S ti kik itt maradtok, kívánok jó kedvet és étkezést,
nekünk utasoknak pedig boldog megérkezést.
Ámen! Húzd rá!*

Amikor már együtt van a fiatal pár, elmennek a vőlegényes házhoz vacsorára. Mielőtt a házba belépnének, a *vőfélyek* a következő dalt éneklik:

*Gyere ki, te örömanya, nézd, mit hoztunk,
ezért a szép menyasszonyért fáradtunk,
ha nem tetszik, visszavisszük édesanyjának,
édesanyja felnöveli gyöngyvirágnak!*

A szülők az ajtóban a fiatal párt sóval, kenyérrrel és borral fogadták. A menyasszony ezzel a verssel fordult a fiú szüleihez:

*Csitt, csitt, csendesség, Jézus neve dicsértessék!
Mielőtt átlépném e ház küszöbét,
kedves anyám, magához is szólnék,
engem szeressen, rám kedvetlenül soha-soha ne nézzen,
mert fiukért elhagytam apámat, anyámat,
fiukkal elmentem az Isten házába,
hitünk láncával össze is kötöttek,
ezen kis sereggel házukhoz eljöttem,
kedves anyám, tárja ki karját,
s mától kezdve fogadjon fia után mint tulajdon lányát.
Ámen! Húzd rá!*

A vers után ettek a kenyérből és ittak a borból, a menyasszony pedig a borból hátraöntött, hogy szerencsések legyenek a házasesetben.

Vacsora előtt zajlott az ajándékszedés. Ki mit szánt a fiatal párnak, ekkor adhatta át. Ez idő alatt a vőlegény és menyasszony felállt. Minden vendégnek kikiabálták a nevét, és hogy mivel ajándékozta meg a fiatal párt. Az ajándékot a nagybácsi és gazdasszony gyűjtötte be. A násznagyoknak illett a legnagyobb ajándékot adni: sparheltet, fridzsidert, mosógépet stb. A testvérek valamilyen bútort, a menyasszony felől a nagynénik vagy öregsülők paplant, párnát, pokrócot ajándékoztak. Az ajándékszedés után a gazda és a gazdasszony megköszönte a vendégeknek, hogy eljöttek és az ajándékokat a fiatalok nevében.

Ezután következett a vacsora, amit a *vőfények* és *nyoszolyúk* szolgáltak fel kivarrott kötőkben. A *vőfény* ilyenkor minden fogást egy verssel vezetett fel, a leves előtt a következőket mondta:

*Értelmes vendégek, nem üresen jöttem,
étellel van tele mindkét kezem,
de mielőtt a kanálhoz nyúlnának,
buzgó szívvel adjanak hálát az ég urának.
Éljen!*

*De hogy én itt most sokat ne papoljak,
és a forró táltól sebeket ne kapjak,
ezért hát vegyék át ezt a forró tálat,
amit az ujjaim tovább már nem állnak.
Éljen!*

*Hátam mögött vagy hús legény vagyok,
azok kezét is süti igen nagyon,
ezért hát előttem ne tántorogjon senki,
mert a nyakát könnyen leforrázhatom neki.
Éljen!*

*Itt a finom leves, amit adott a hús,
ezért senki szíve ne legyen bús.
Nosza, muzsikusok, szóljon hát a virtus,
ezzel dicsértessék a Jézus Krisztus!
Ámen! Húzd rá!*

A leves kihordása után a fiatalok multságba ereszkedtek, majd nemso-kára hozták a paprikást:

*Ismét megérkeztem, uraim, sokára,
de merem állítani, nem jártam hiába,
mert olyan ételt hoztam valójába,
mely első az ételek sorába.
Éljen!*

*Ezért az ételért nagy próbát is tettem,
egy szilaj bikával hét nap verekedtem,*

*kicsi híja, hogy fogam ott nem felejtettem,
de oda se neki, hogy csak legyőzhettem.
Éljen!*

*Ez a tál aztán székeleynek való,
göthös muszkának torkán akadó,
neked is jó, ugye, öcsém, Pista,
aki ebből eszik, nem lesz szombatista.
Éljen!*

*Itt a jó paprikás, uraim, vegyétek,
kívánom, széles jó étvággyal egyétek!
Ámen! Húzd rá!*

A paprikás után a fiatalok tovább mulattak, majd következett a pecsenye:

*Itt hozok sülteket, számtalan sokfélét,
ezért hát mindenki köszörülje kését,
de hogy ki ne csorbítsa tányérja szélét,
húzza meg a primás rekedt hegedűjét.
Éljen!*

*Tessék hát, uraim, vegyék át kezemből,
jó nagy darabokat egyenek ebből,
bort is igyanak rá, mert ki eszik ebből,
s bort nem iszik rá, nagy foga nő ettől.
Éljen!*

*Nincs párja az ételek közt a jó pecsenyének,
mert vidámságot teremt az embereknek,
ősapáink miért voltak oly vének,
mert borral és pecsenyével éltek.
Éljen!*

És végül a sütemények következtek, amelyeket a vőfély a következő
verssel vezetett fel:

*Itt a finom lisztből sokféle sütemény,
nincs ebbe se mustár, se kömény,*

*cukorral végigvetve nem is olyan kemény,
ki ilyennel él, nem bántja a köszvény.
Éljen!*

*Feltálatam végre a sok béleseket,
mazsolaszőlővel telt édeseket,
tudom, hogy szeretik az itt való szüzek,
de annál inkább öregek és vének.
Éljen!*

*Oly édes, mint valaha volt a méz,
mindjárt megkívánja az ember, ha ránéz,
bátran lehet enni, gyomornak nem nehéz,
ezért hát minden darabot fogjon kilenc kéz!
Ámen! Húzd rá!*

Vacsora után folytatódott a mulatozás, tánc. Minden falunak van bizonyos táncrendje, így Székelykeven is megvoltak ezek a szabályok. Ha egy férfi felkért egy nőt táncolni, annak még akkor is illett vele táncba menni, ha nem volt rá kedve. Minden ilyen alkalommal két táncot táncoltak, ezt szünet követte, ekkor a férfi megköszönte a táncot, és a helyére kísérte a partnerét, és ha még szeretett volna vele táncolni, újból fel kellett kérnie. A zenészek is a szüneteket betartva muzsikáltak: két lassú csárdás, friss vagy szapora csárdással végződve, két tangó, két valcer, két *foksztró* (foxtrott). Nőválasz lakodalmakkor csak külön kérésre volt, a bálokban, táncmulatságokon pedig éjfélkor.

Éjfél után két-három óra körül a vendégek hazamentek pihenni. A teremben csak a nótás kedvű emberek és a legközelebbi rokonok maradtak, akik segítettek összerámolni és reggelire megeríteni. A zenészek ilyenkor *húzzák a siratósokat. Már megint ezeket az ájtatosokat kornyikálják* – mondják a fiatalok.

Reggel, amikor már a nótázgatásba is belefáradt a vendégsereg, gyorsan rájöttek arra, hogy igen kevesen maradtak. A násznagyoknak úgy illik, hogy kibírják a lakodalmat végig, pihenés nélkül. Ha ez mégsem így történt, és a násznagy hazament, a vendégek zenekísérettel mentek érte, derekukra kötelet kötöttek, seprűt vettek a kezükbe, és ezek segítségével vonszolták vissza a násznagyot a lakodalomba. Mindez a bolondozás, a jó szórakozás kedvéért történik.

KONTYOLÁS

A menyasszony *elkontyolása* reggel 7 és 8 óra körül történt. Ilyenkor elmaradhatatlan a hagyományos módon készített meleg pálinka. Megpörkölték a cukrot, kis vízzel felöntötték, szirupot készítettek, és hozzáöntötték a pálinkát. Ezzel kínálták a vendégeket, eredetileg ezt *kontypálinkának* is nevezték. A vendégek zenekísérettel a menyasszonyos háztól a vőlegény házához mentek. A menyasszony keresztanyja vitte az újasszony öltözetét, amelyet a jövendőbeli anyós készítettett: piros kontyolóruhát, fehér slingelt kötőt, papucsot, hajba való virágot. Régebben a fejrevaló kendő volt ennek a viseletnek a része, ami azt jelentette, hogy *elkötötték a fejét és kontyba rakták a haját*, tehát már asszony lett a lányból.

A vendégseregnek a kontyolásra sült tyúkot – mulatásra is alkalmas, tányérhoz kötött, bokrétával díszített sült csirkét –, menyecsketortát és egy üveg bort szokás még hoznia. Amikor megérkeztek a zenészek, mulatós zenét húztak. Addig mulatott a násznép, míg a menyasszony eldobta a virágcsokrát, majd a vőlegénnyel kiszaladt. A menyasszonyt keresztanyja segítette az átöltözésben. A vőlegény is ruhát váltott, régebben a fejére kalapot tett, fehér inget, piros bokrétával díszített fekete mellényt húzott, napjainkban már piros inget ölt magára.

A fiatal pár csárdásra jött vissza, elsőként ketten táncoltak, majd a násznép egyenként megtáncoltatta a menyecskét és a fiatalembert is. Székelykevény nem volt soha szokásban fizetni a menyecsketáncért.

A lakodalom után régebben, az 1940-es évekig, a kontyolás után a menyecskének és a fiatalembernek kötelezően meg kellett jelennie a vasárnapi szentmisén. A második világháború után ez a szokás elmaradt.

A kontyolást követően, a menyecske vendégei visszamentek a saját lakodalmas házukhoz. Mindkét háznál tovább folyt a mulatozás, majd jött a reggeli. Reggelire *savanyalevest*, szármat és a megmaradt húst, kalácsot és tortát tálalták fel. A reggelihez a fiatal pár viszi ki az ételt a közeli segítőkkel, mert a *vőfények*, *nyoszolyúk* már elfáradtak és eltűntek. Reggeli után tánc következett, és a mulatás még délig, illetve egy óráig tartott, amikor lassan hazamentek a vendégek. Az ajtónál minden vendég egy csomag (stanicli) kalácsot, egy üveg bort kapott. Ez napjainkban már nem szokás, de sokan emlegetik, hogy *ez a kalács, amit a vasárnap délutáni alvás után megettek, jobban esett, mint az egész lakodalmi eledel*.

VISSZAVÁGÓ

Lakodalom után az egész héten talpaló segítőknek, testvérnek, komának, jó barátnak hétfőn vissza kellett menni összerámolni és feltakarítani. Szunyog Rozi néni szerint ez a szokás az 1950-es évek folyamán terjedt el:

Gergé bácsi, mikor a lányának nagy lakodalmat csinált és úgy történt, hogy sok étel megmaradt így hétfőn visszavágóra hívta a vendégeket és még zenét is fogadott. Ezutánól mások is így tettek, még addig es ment, hogy nem vot elég a maradék étel, hanem újból süttek, főztek a visszavágóra. Székeli népség, ilyenkor is bolondozáshoz kezdtek. Most felöltöztetnek egy férfit menyasszonynak, persze a vőlegényes háznál (mert megint csak a visszavágók is két hejt vannak) és viszik vissza a menyasszonyt a szülőknek, mert nem vált be. Nem szűz a menyecske, lusta, pofátlan, rendetlen.

Rövid viccelődés után visszatértek a házhoz, vacsoráztak, mulattak, nó tázgattak, ameddig kedvük és erejük bírta.

A lakodalom utáni hét az elpakolással, takarítással telt el. A fiatal pár együtt bontotta ki az ajándékokat a család és a legközelebbi barátok jelenlétében.

Mivel a lakodalmat a szülők készítették, régebben az ajándékba kapott pénzből fedezték a kiadásokat, ami maradt, azt elkapta a fiatal pár.

Lakodalmat csinálni megérte, mert mindent megkaptál egy életkezdeshez – mesélték az adatközlőim.

A lakodalmat követő két vasárnap a nászok meghívják egymást ebédre a fiatal párral együtt. Az, hogy kinél lesz előbb a vendégség, maguk közt beszélnek meg.

Így ér véget a székeli lakodalom. Minden visszatér a saját kerékvágásába, és mint ahogy mondták: *a jól eltelt lakodalom még sokáig mesélődik a faluban, de a nem jól sikerült dolgok még tovább...*

Zárszó helyett egyik adatközlőm szavait idézném: *Édes leánkám, nagyon jó dolog, hogy így ezt megírod, látod, a falunk népessége igen nagyon megfogyatkozott. Elméntek jobb élet után, nem es tudva azt, hogy igazán boldog csak ott lehetsz, ahol a gyökereid vannak, ahol a bukszád lehet üres, de a lelked es szüved teli van örömmel, [...] mert a madarat félésmered danolásáról, a virágokat szagáról, a szomszédodat ménésiről. Itt, ahol ha örülsz, veled örülnek, ha bánatos vagy, átölelnek. Ahol megértik mit beszélsz, ha fáj valahol, ismerik fajtádot, szokásodat, es te ismered falud szokásait. Itt lehetsz igazán boldog.*

A szerző 2013-ban megjelent kutatási anyagát bővítette ki.

*Wedding Customs from Skorenovac
Data Collection*

During 2018. the 135th year is celebrated since the arrival of Sekelis from Bukovina to these areas. Familiar with our history, we are aware that our ancestors escaped to Moldova because the massacre threat in Madefalva and settled down in Bukovina. After one hundred years spent in Bukovina, due to difficult life conditions they were settled down to the lower Danube basin. The village of Skorenovac was formed during these settling down. In this work, which is based on personal memories, as well as on the memories of people from Skorenovac, I wanted to describe wedding customs of Sekelis. The basis of the work is the graduation paper written in 1995 while I was studying in Subotica to be a folk dance educator. In my work I tried to record wedding ceremonies from Skorenovac based on the stories of several informants. Even on that occasion I used personal memories, since as a girl I was interested in wedding customs, and like every Sekeli girl of that time, I truly followed all the happenings during wedding days. In addition, I also recorded memories of my own wedding which took place in 1993. During the collection of data some of my informants told me about wedding customs before the Second World War, while the majority talked about the next period, about weddings from the second half of the 20th century. At that time the marriage customs of ethnic communities living in the village had already begun to combine and had formed a unique, wedding practice with colourful customs that the villagers called sekeli wedding. The folk tradition in this form reached its highlight during the eighties and nineties of the last century, and then in the new millenium changed again and impoverished in custom practice. In my work I mainly describe the most picturesque wedding customs, since I have experienced them myself. My work can also be viewed as a recording of personal memories which is truly emphasized by the way and style of my writing.

Key words: folk customs, life cycles, weddings, Sekelis from lower Danube basin

*Svadbeni običaji iz Skorenovca
Prikupljanje podataka*

Tokom 2018. godine slavi se 135 godina od doseljavanja Sekela iz Bukovine na ova područja. Upoznati sa svojom istorijom svesni smo da su naši preci nakon opasnosti od pogroma u Madefalvi pobjegli u Moldaviju, a zatim se naselili u Bukovini. Nakon sto godina provedenih u Bukovini,

zbog teških životnih uslova preseljeni su u donji sliv Dunava. Selo Skorenovac je nastalo tokom ovih naseljavanja. U ovom radu, koji je zasnovan na ličnim sećanjima, kao i na uspomenama ljudi iz Skorenovca, želela sam da prikažem sekelsku svadbu. Osnovu rada predstavlja diplomski rad pisan 1995. godine za instruktora folkloru u Subotici, u kojem sam pokušala da na osnovu priča više kazivača zabeležim svadbene običaje iz Skorenovca. Čak i tom prilikom sam koristila lična sećanja, budući da sam još kao devojčurak bila zainteresovana za svadbene običaje, a kao i svaka Sekeli devojčica tog doba verno sam pratila sva dešavanja tokom svadbenih dana. Osim toga, zabeležila sam i sećanja na sopstvenu svadbu iz 1993. godine. Tokom prikupljanja podataka neki od mojih kazivača su mi pričali o svadbenim običajima pre Drugog svetskog rata, dok je većina pričala o narednom periodu, o svadbama iz druge polovine 20. veka. U to vreme su se već stopili svadbeni običaja etničkih zajednica koje žive u selu i formirala se jedinstvena, običajima bogata svadbena praksa koju seljani nazivaju Sekeli svadbom. Pomenuti narodni običaj je u ovom obliku doživio svoj vrhunac tokom osamdesetih i devedesetih godina prošlog veka, a zatim se dvehiljaditih ponovo menjao i osiromašio u običajnoj praksi. U svom radu uglavnom opisujem najživopisnije svadbene običaje, budući da sam ih i sama doživela. S obzirom na to, moj rad može da se posmatra i kao beleženje uspomena, a način i stil pisanja to i naglašavaju.

Ključne reči: narodni običaji, životni ciklusi, svadba, podunavski Sekeli

Beérkezés időpontja: 2018. 07. 24.

Elfogadás időpontja: 2018. 08. 16.

Bokonics-Kramlik Márta: Sebesült a családban
(fényképmelléklet)

K. u. k. Ersatzbattalion des J. R. Nr. 19.
Superarbitrierungsabteilung.

Ausrüstungsstation: **SZNM
MNEA-**
T-5148

Militärschein.

Charge: *Suputeurint* Name: *Kreutzer Alexander*

Truppenkörper (Anstalt): *K. u. k. Ersatzbattalion des J. R. Nr. 19.*

Batterie(Train)division: *Superarbitrierungsabteilung.*

Unterabteilung: _____ Assentjahrgang: *1906* Los-Nr. _____

Grundbuchblatt-Nr. *525* Dauernd beurlaubt: *Konrad zu jedem Dienstverpflichtet*

Heimatschlichtig Geburtsort in	Ortsgemeinde	<i>Widdau</i>	Zuständiger Ergänzungsbezirk Nr.	<i>Győr</i>
	politischer Bezirk	<i>Woprebn</i>	Kunst, Gewerbe, sonstiger Lebensberuf	<i>Erwerbman</i>
	Komitat	<i>Woprebn</i>		
	Land	<i>Woprebn</i>		

Hat besondere Merkmale:

Spricht Sprachen: *ungarisch*
Schreibt Sprachen: _____
Körpergröße: *162cm*

In aktiver Militärdienstleistung gestanden vom _____ 19 bis _____ 19

Konrad, am *25. Januar* 19*18*

Physikalisch untersucht und *regelmäßig* befunden
Konrad, am *25. Januar* 19*18*

Neis

Lag.-Nr. 1004 D-2, II, TL, Mont. 8, 7. Nachtrag und Beibl. 20/18. — Gut. Hebr. Nr. 1885

Igazolványi lap.

Név :	Károtyás Sándor	
Állományviszony és rendfokozat :	tart. ezredes	Csapattest : csőr 19 g. e.
Születési év és születési hely :	1885. Kádarta	Illetőségi község, megye, ország : Kádarta, Veszprém, magyar
Apja neve :	Sávos	Beszél és ír : Polg. fogl. : földmű
Anyja neve :	Berga Zulia	
Személyleírás :		
Haja :	barna	Álla : kecsk
Szeme :	sárga	Arcszabása : hosszú
Szemöldöke :	barna	Testalkata : közép
Orra :	rendes	Különös ismertetőjelek : tal. talp. lábánál, kérésnél kezdő rebly
Szája :		Esetleges fogatkozása : /
A tényleges katonai szolgálatból mikor, mely címen lépett ki :	Tartózkodási helye (község, járás, megye) :	Nyilvántartó hatósága :
1912 jász. felül. kérésből felmentés Kádarta, magyar	Kádarta, magyar	Senti, magyar
Kelt : Veszprém	19. 20. év. május	hó. 6. n.
P. H.		alírás.

(1919. évi 20952/elm. 35. sz. hadügyministeri rendelet, 3. sz. minta.)

1981. rakt. szám.

SZNM
MNEA- T-5183/1.

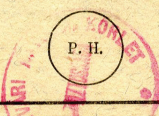
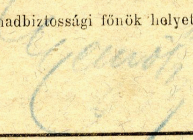
M. kir. székesfehérvári katonai körlet hadbiztossága.

19 21 évi 2912 számhoz.

Uj.
Faltalálógos

Fizetési meghagyás

a Hadigondozó Hivatal nyugdíjszámfejtősége részére.

Állománytest: M. kir. 19. közös gyalog ezred		tart. gyal.						
Vezeték- és keresztnév: Kántás Sándor 1885-1906-525								
Illetlenség hely: Kádárta, Veszprém megye		Az illetmények						
Lakhely, utolsó posta és cím: Kádárta		kifizetendők havonta						
mely társas területre	illetmények	számok- ban		sz ó v a l		évekenként	hónapoként	Megjegyzés
		K	f	korona	f			
H o n v é d e l m i f á r c a	rokkantsági nyugdíj	72	-	hetvenkettő		- 1		Az illetmények oda- ítéltetnek az alábbi időre és pedig: 192 21 évi január hó 1-től. ----- évig Allandóan 30 % hiv. képtelen. Munkakép..... Előző fizetési meg- hagyás száma:
	sebesülési pótdíj	96	-	kilencvenhat		- 1		
	személyi pótdíj							
	rokkant házi nyugdíj							
vitéri érem pótdíj							
Székesfehérvár, 192 21. február 18. n.				A hadbiztossági főnök helyett:				
								

Központi Sajtóvállalat Pallas nyomdája. 7. r. sz.